

Oponentský posudek na bakalářskou práci

Autor práce: **Jan Vítek**

Název práce: **Mnišství v pravoslavném křesťanství: Příklad Svaté Hory Athos**

Rok: **2018**

Student Jan Vítek se v této bakalářské práci zaměřil na téma z oblasti východní křesťanské tradice, konkrétně na mnišství, které v ní má své nezastupitelné místo. Práci rozdělil na tři části. V první se věnuje východnímu mnišství obecně, ve druhé čtenáře uvádí na Svatou Horu Athos jako centra pravoslavného monasticismu a nakonec představuje některé významné postavy nedávné minulosti této mnišské republiky.

Po formální stránce můžeme práci hodnotit jako přehlednou a splňující předepsané náležitosti. Autor pečlivě uvádí zdroj svých citací (pouze na str. 25 opomenul poznámku pod čarou uvést). Rozlišuje přímé citace a parafráze formulované vlastním, osobitým, jazykem. Rozsahem se autor vešel do předepsaného počtu stránek. Jazyková korektura mohla být pečlivější stejně jako překlad shrnutí do angličtiny („Bachelor work“ není nejvhodnější překlad termínu „bakalářská práce“), ale celkově je text srozumitelný a celkem čtivý.

Co se vlastního obsahu týče, je vidět, že student má o téma zájem a prokázal jisté výchozí znalosti, které si při psaní prohloubil. Přesto je třeba zmínit některé méně i více závažné nedostatky.

Je dobré, že v úvodu se autor pokusil o přehled literatury, s níž pracoval (příp. pracovat mohl či měl). Nicméně opomenul zde více představit záměr své vlastní práce. Ten výslovně formuluje až ve shrnutí, které tak úvod *de facto* supluje: „*Čtenář by si po přečtení této práce měl být schopen vybavit některé důležité mezníky z historie Svaté Hory, poznat významné postavy a jejich přínos pro duchovní oblasti a zamyslet se nad aktuálním vývojem této oblasti v souvislosti s vývojem posledních dvou dekád v režii moderní doby. Důvodem vzniku této práce je i faktická neexistence většího množství podobných prací v českém jazyce.*“

Zde je ovšem již první větší potíž. Autor logicky tento svůj záměr obohatit skromné zdroje v češtině nemohl splnit, když zpracovává zahraniční téma výhradně pomocí česky psané (či do češtiny přeložené) literatury. A to přesto, že zadání práce výslovně práci s cizojazyčnými prameny zmiňuje a student sám píše, že „*je nelze opomenout*“ (str. 12). Ve zmíněném úvodu přitom dva anglické tituly z doporučené literatury zmiňuje, a vzbuzuje tak naději, že z nich bude vycházet. Není tomu tak, a není tedy ani jasné, jak může dojít k závěru, že „*v zahraniční literatuře se setkáváme s podobně strukturovanými díly*“ jako v té české (str. 10). Celkově celý úvod působí spíše jako pracovní poznámky, než kompaktní text o stavu současného bádání, byť jen v českém prostředí.

Posledně řečené v jistém smyslu platí i pro vlastní text bakalářské práce. Přejechy mezi kapitolami i jednotlivými odstavci jsou často poněkud skokové, tedy neplynulé, někdy i

nelogické. Např. podkap. 2.5 začíná statistickým údajem z roku 1885, následující text (v rámci téhož odstavce) se ovšem týká situace v 1. pol. 19. stol., další odstavec je už o I. světové válce. Jsou zde i nesrovnalosti: Na str. 28 Jan Vítek (správně) píše, že posl. ústava byla přijata v roce 1924, ale na následující straně píše, že „poslední ústava vzniká ve 30. letech 20. století“.

Za stěžejní část sám autor považuje třetí kapitolu věnovanou „ctihodným otcům athoským“. Chybí jí obecný úvod a začíná hned podkap. 3. 1. To je i formální chyba, ale především tím znemožňuje zařazení těchto příkladů do širšího rámce, kterého se čtenář nedočká ani v závěru této kapitoly (žádný zde není), a tak celou „stěžejní část“ práce tvoří vlastně jen výpisky z životopisů dvou starců. Ty jsou podány značně hagiograficky, a tak musíme konstatovat další odklon od zadání práce, podle něhož měl student prokázat schopnost „rozlišit různé žánry literatury – především odbornou od populární, sekulární od theologické a vědecky theologickou od spirituální“. V kapitole o starci Siluánovi tak např. čteme relativně podrobnou příhodu o tom, jak ve spánku spolknul zmiji a pak slyšel hlas Bohorodice, což autor uzavírá slovy, že na této příhodě „můžeme vidět, že Bůh měl již s tak mladým mužem své záměry“. Zde bohužel musíme konstatovat, že se student minul religionistickému diskursu. Na to, že práce je relativně kratší, je zde různým životopisným údajům (nejen zde, ale i u sv. Basila a Jana Zlatoústého; u starce Paisije podrobně např. popisuje průběh jeho hospitalizace i a jeho pětihodinovou operaci) věnován velký prostor, který mohl být využit pro vlastního tématu bakalářské práce – představení charakteristikám pravoslavného mnišství na příkladu Svaté Hory. A to v „kontextu jiných mnišských tradic“, což mělo podle zadání dán religionistický rozměr, např. formou komparace východní a západní mnišské tradice. I zde musíme konstatovat nesplnění zadání.

Obecnější charakter tak má paradoxně pouze „terminologický exkurz“, který tvoří podkap. 1.5. Ale i její zpracování má spíše charakter pracovních poznámek, jelikož obsahuje jen některé vzájemně nesouvisející termíny, které by bývaly mohly být vysvětleny ve vlastním textu („kélie“, „rjasa“ a pak „nús“), pokud by na ně došlo. Navíc i v této kapitole pracuje s termínem, který není v souvislosti s popisem stupňů mnišského života dostatečně vysvětlen, totiž „malá a velká schima“ – co konkrétně to je? V životopise sv. Siluána pak ovšem přejímá zcela chybný překlad „velký hábit“ (velikost mnišského hábitu závisí pouze na velikosti postavy!). Některé termíny však stále zůstaly nevysvětlené, např. idiorythmie (str. 27), jiné zásadní zcela chybí (např. „cenobitství“). Někdy jsou požívány různé tvary téhož slova: „Bohorodice“ i „Bohorodička“ nebo „Řehoř Palama“ i „Gregorios Palama“.

Jak už bylo uvedeno, některá místa jsou zbytečně rozvláčná, jiná příliš stručná. V dějinách mnišství téměř chybí podrobnější zastavení u Egypta a u postav sv. Antonína Velikého nebo Pachomia, kteří jsou zmíněni jen v jedné závorce (str. 15), zatímco velký prostor je věnován potížím sv. Jana Zlatoústého v jeho úřadě (str. 19), aniž by to nějak s tématem mnišství znatelně souviselo.

V podkap. 2. 1 „raná historie“ autor zmiňuje legendu, že Bohorodička Athos poprvé navštívila „po svém nanebevstoupení“. To je zcela chybné. Možná chtěl napsat po nanebevstoupení Krista (termín se v křesťanské teologii vztahuje výhradně na něj), nebo spojil dvě legendy – podle první Panna Maria Athos navštívila ještě za svého života, když se

se sv. Janem plavila na Kypr, podle druhé se zde pak v 5. stol. zjevila císařovně Placidě a zakázala ji do „své zahrady“ vstoupit. Tím že autor pravděpodobně tyto dvě legendy spojil, nedává navíc smysl, co píše dále, tedy že „právě od této události platí na Athosu zákaz vstupu ženám“ (str. 23), což je ostatně důležitý a aktuální moment, který by stál za zastavení.

* * *

Máme-li práci celkově zhodnotit, můžeme zopakovat, že působí nedokončeným dojmem – jako neúplně sesbíraný materiál, který čeká na systematictější zpracování podle zadání. A také kritičtější. V této podobě vlastně ještě nejde o práci religionistickou, postrádá kritický odstup od ne odborných pramenů. Na druhé straně nadšení, které autor projevuje, je sympatické a věřím, že psaní pro něj bylo obohacující a že Svatá Hora pro něj bude i nadále inspirativním „místem prosluněným spiritualitou a rájem athoských mnichů“ (str. 31), jak ji sám popisuje. Snad je to důležitější než akademický titul.

Právě kvůli oné nedodělanosti bych studentovi doporučil, aby se k práci ještě vrátil a skutečně ji dokončil ve výše uvedeném smyslu. Proto navrhuji F, nicméně vůbec nevylučuji možnost, že se při obhajobě autoru práce podaří na výtky vhodně zareagovat a získat známku lepší.

Mgr. et. Mgr. Miloš Mrázek, Th. D.

V Pardubicích, 17. srpna 2018.